

**ХУМОРИСТА, КОЗЕР И АФОРИСТИЧАР
ДРАГОМИР С. РАДОВАНОВИЋ**

Драгомир Радовановић објавио је за дуже од три деценије опсежан број наслова.

Јавио се и прославио као хумориста и козер. Пре свега, као афористичар. Он једноставно негује стварну присутност свог бића у средини која га је пре свега као таквог прихватила. Господин Радовановић је драгоцен узорак овог поднебља и времена: робује животу, воли авантуре, реалистичан је, духовит, проицљив, а уз све то образован и креативан. Све што се од њега очекује може да пружи. Зближавање међу људима код њега свему превасходи, а љубав, то је, по Радовановићу, права суштина живота.

Непосредност, као једна од основних особености Радовановићеве личности, има свог видног израза и у његовом делу: шаљивција, сакупио је и у складно укомпоновао "шале из наше мале", сасвим спонтано, дубоко добронамерно, да би даровао себе другима, што је тако карактеристично за приређивачеву приреду. Моћ даривања и несебичности још једно је изразито својство његове личности, која се просто расипа и разуђује.

Из таквог личног људског убеђења, те своје свесне опредељености за живот и људе, неуништиве разочарањима и сплеткама, господин Драган Радовановић такође испољава ауторску разуђеност како у научном раду (магистрирао је и докторирао економске науке) тако и у областима уметничког испољавања (пише песме, драмолете,

кратке приче, новелистичку прозу, хумористичке текстове, афоризме, затим ентузијастично слика, а сакупља и опсује народне обичаје лесковачког краја). На путевима трагања за људском близином, за могућностима бивања и за начинима присутности, господин Радовановић своја ауторска интересовања испољава без нарочите припреме и професионалне упућености, према нахођењу, стилски проблематично, а ли успорено и истрајно, задовољавајући се квантитетом а не квалитетом.

Господин Драган Радовановић неоспорно је најуспелији као афористичар. Темпераментно и бритко, осветљава лице и налицје нашег друштвеног и јавног живота, ситуације и стања менталитета, силе политике са историјом и судбином, како би добиле активно значење. Овај афористичар нас уједно асоцијативно везује за позитивне сукобе између догматизма и слободе, уз људско објашњење и савремени коментар. Све то одликује и његову најновију књигу "Још читам идиоте".

После афоризама, господин Радовановић је успео да нас заинтересује, захваљујући труду који је уложио, за народне обичаје и веровања из лесковачког краја, пошто његова већ друга књига "555 зашто и 555 зато", уз сва поједностављења, има доста тога што низом планова, елемената и описа, подсећа на агилни рад наших најзначајнијих сакупљача и етнолога. Ова књига обиљем примера посведочава основне усмерености и битна значења нашег народног наслеђа. Захваљујући овој делатности професора Радовановића отржу се од заборава обичајни и обредни живот у чијем истраживању и изучавању још нису обављени најглавнији послови када је реч о лесковачком крају чије битне карактеристике показују стари духовни неимари и посленици прота Драгутин Ђорђевић, публицист и историчар Драгољуб Трајковић, затим адвокат Јован Јовановић, на језичком плану професор Брана Митровић, а од новијих стручњака етнологи Народног музеја у Лесковцу. Овом књигом, уз афоризме, рад професора Драгана Радовановића добија потребне димензије да бисмо га ценили као озбиљног делатника у областима културе и стваралачког изражавања.

Иначе, књиге афоризама, уз раније књиге шала, су два хуморна израза озбиљног хумористе. Довољно указују на основу његових литерарних огледања. Његова примарна вокација испољава се у том смеру и када је реч о првој књизи прича и роману. Овај аутор определио се за кратку хумористичку причу са сатиричним наносима, док се превасходно у том духу окушао и у кратком роману.

Сагледане из тог угла, његове књиге не долазе случајно, него се јављају као плод ауторових настојања да прошири могућности израза свог стваралачког бића. Такав изазов су му приче и облик романа посебно пружили. Он, дакле, коначно настоји да превазиђе распоне актуелне хумористике, односно да привлачност дневних тема надгради и продуби текстовима литерарне тежине.

Сат

Време у траговима

Уз књигу Трагови времена, монографску биографију др Томислава Илића, аутора Властимира Вељковића

Монографска биографија доктора правних наука, стручњака у области кривичног и породичног права, одговорног вршиоца правосудних функција, посланика у Скупштини Србије и у Савезној скупштини, члана Владе Србије и министра правде, аутора стручних и научних дела, професора Томислава Илића, из пера публицисте Властимира Вељковића, по свему судећи, ауторски је и културно-историјски прилог од ширег значаја. Неколиким својим карактеристикама (веродостојност извора, исцрпан приказ стваралачких планова обухватност), ово дело не само да осветљава место и значај Илићевог послеништва већ се истовремено нашој друштвеној јавности намеће Вељковићевом систематичношћу и акрибичношћу да у широком дијапазону његових активности види и реконструише један од најзанимљивијих периода у историји града на Ветерници после Другог светског рата. Да би у томе успео мВластимир Вељковић је дао исцрпан преглед Илићевих активности у свим областима у којима је до пензионисања делотворно учествовао.

Комбинујући биографску и историографску методу, Властимир Вељковић је настојао да пронађе и издвоји примарне окоснице Илићевог укупног рада по областима. Сведок Илићеве огромне радозналости и разноврсности његовог интересовања, искусно новинско перо Властимир Вељковић оживео је разужене токове његовог јавног и друштвеног живота; утолико више што је међу њима и оних од изузетног значаја за развој југословенског друштва у деценијама после Другог светског рата до деведесетих година двадесетог века. Стога ова књига има у себи нечег ретроспективног и утицајно значајног, што се постепено открива читаочевом погледу. Она скраћује и сажима недавну прошлост између педесетих и деведесетих година прошлог века. Но аутентичност сваке речи, лица, ситуације или коментара није у изузетности већ у непосредности: са датим чињеницама читалац успоставља критичку блискост суочавања. Аутентичност се стога не исцрпљује у форми књиге већ у снази грађе. Добили смо личну, породичну и друштвену хронику у којој су догађаји систематизовани и упућени на трајност.

У Траговима времена Властимир Вељковић је представио карактеристичне животне ситуације, не само у оним друштвеним периодима када су се оне стварно одиграле, већ и за период када је сам Томислав Илић осетио потребу да их обједињено обелодани књигом о себи, са одређене дистанце, а за живота. Стављајући у средиште књиге управо изложене друштвене ситуације из аспекта његовог руководног, стручног и научног послеништва, Властимир Вељковић се окретао не само периодима његовог животног стасавања већ и према појединим токовима живота и развоја Лесковца и Србије у ондашњој Југославији. Зато је дело пред нама такође пример у коликој мери широки друштвени контексти могу утицати на свакодневље једне личности и његове породице – у овом случају породице Томислава Илића – и зато се са пуним правом може говорити о једнаком значају процеса чији је крајњи циљ развој једног друштвеног поретка и појединаца који га је оличавао својом професијом и функцијом и успео у његовом открићу.

Настављајући овим делом публицистичку традицију у Лесковцу,

Властимир Вељковић је приказао животопис личности која је својим прегнућем и доприносом оставила трагове у времену, али је и открио дубље и скривеније мотиве којима је ова личност била руковођена у свом пуног распекта достојном послеништву. Посредством овог животописа, личност Томислава Илића продубљује дијалог са временом у којем је оставила значајан траг, суочена и са феноменом поднебља у којем је стасавала и највећима се остварила. Дело Трагови времена обогаћује монографску, биографску и историографску традицију Лесковца; и шире.

Ђавоље коло

Предраг Митић

Деветогодишњи дечак из суседства Милош, који је често долазио код нас, једном ме упита: "Чика Драгане, које су вам приче приповедали када сте били дечак као ја". Ја се тада сетих једне приче из детињства коју сам слушао од једне веома старе баке из комшилука у Лесковцу где сам живео све до својем 18. године. Тада је била оштра зима, падао је снег, а код нас се тада увече налазио дечко из суседства, кога смо звали Душко Кинез. У то време надимке су у Лесковцу имали не само одрасли него и деца. Наиђе његова прабаба Кана да га води кући. Пошто ју је наша мајка оставила да попије код нас чај, то ми деца замолисмо је да нам исприча неку причу из свога детињства. Онда бака-Кана поче да прича.

- Децо, ово што ћу вам испричати није нека бајка него нешто што сам сама доживела. Мој ујак је био кафеџија. Сваког септембра ишао је колима које је вукао један коњ (та кола смо ми деца звали "кочије") у суседна села да капарише грожђе које су му сељаци касније довозили у његову кафану. Од тог грожђа он је правио вино које је продавао у кафани. На моју молбу, септембра те године, а био је то крај прошлог XIX века, када су Србијом владали Обреновићи, ујак је повео и мене. Како се мој ујак ценкао са сељацима око цене грожђа, а дан је брзо пролазио, упозорила сам ујака да на повратку у Лесковац може и ноћ да нас ухвати, а ја сам се плашила мрака. То се и обистини, јер убрзо по изласку из овог јужноморавског села ухвати нас мрак. Док су кола клопотала путем, одједном чујемо мекетање неког јарета. Ујак стаде, ухвати јаре, стави га поред својих ногу, и ми кренусмо даље. После краћег времена, мој ми ујак рече: "Слушај, дете", тако је он мене звао, "ово јаре ме гледа као да је човек, а не животиња". Ја му рекох: "Ма, ујаче, јаре је јаре", када ме оно погледа као да је разумело моје речи, али је тај поглед био чудан, некако људски, те ја узвратих ујаку да је и мени ово јаре некако веома чудно. Ујак се прекрсти и рече да није можда ово јаре неки ђаво, у том јаре нестане из кола. У нтражењу јарета у колима нисмо ни приметили да је коњ скренуо са нашег пута и пошао неким уским путем. Коњ одједном стаде и ни мацац. Ујак сиђе из кола да види зашто је коњ стао. Запањено ми рече да је испред нас нека провалија, те да коњ није стао отишли бисмо до врага. Он окрене кола и ми почесмо да се враћамо истим путем. Десно од нашег уског пута водио је други пут према некој раскрсници, и ми кренусмо према њој. Како смо се ближили раскрсници то се јасно чула нека музика као када сељаци играју коло на сеоском вашару. Ускоро видесмо да нека група људи игра коло, а јасно смо чули топот њихових ногу. Када се још мало приближисмо раскрсници, ујак повиче: "Дете видиш ли што ја видим. Ови људи и жене (а било их је шесторо људи и шест жена), имају на глави козје рокове и велике репове којима млатарају по земљи. Бога му, дете, рече мој ујак, налетесмо на ђавоље коло". Ја сам јасно видеала на месечини, а био је пун месец, људе и жене са козијим роговима и реповима, али, иако се чула музика, нигде није

било и музичара. Но изненађење нас је чекало када смо избили на раскрсницу. Пусте раскрснице, језива тишина, а од оног кола и музике ни трага ни гласа. Мене ухвати велики страх. Ујак се гласно упита којим путем даље. На левом путу зачусмо опет мекетање оног јарета, те ујак крену десним путем. Ускоро уморна и уплашена, ја заспах у колима. Пробуди ме глас мојег ујака. Почело је да свиће, видим неког сељака поред пута и како га мој ујак пита где је пут за Лесковац. Човече, рече сељак, много си погрешо, ово није пут за Лесковац, већ за Власотинце. Окрену кола и тим путем право за Лесковац. Тако ти ми децо, преморени од лутања целе ноћи, најзад дођосмо кући.

Милош ме упита да није та баба измислила ову причу. Одговорих да нас је она уверавала да је, како она рече, то жива истина. Још нам је рекла да ако ђаво уђе у човека он постаје зао и opak, те да се треба чувати таквих људи. Милош онда рече: "Па, чика Драгане, ја сада када будем ишао у село код родбине, више ни једном јарету нећу смети погледати у очи." То рече и побеже кући.

Писмо из Сахаре

Bruno Rose

Добро вече Невена,

Необично ми је драго да сам примио твоја два маила. Размишљао сам и ја о теби, као прво дали си добила мој е-маил и дали ћеш се јавити, јер задње твоје јављање преко истрице било је онак на брзину... па искрица се може свугдије пратити, не, не, не може се ни из Алжира, а ни из Мађарске, али се могло из Русије. Дакле ево ти путописа, онако како сам ја доживио, видио, осјетио ово путовање. Пустине познам, Иранску, Сиријску и Либијску. Алжирску нисам видио али сам скужио одавно како то изгледа па није било изненађења, ту сам у пустињи, није нај али није ни бад, дакле кренуо сам у сриједу 14.12.2005. ујутро за Трст, па Рим, па Алжир. Ту су ме сачекали спровели на домаће летове гурнули ми карту у уста и рекли чекај твој лет. Најаве су на арапском и на Француском, па се нисам знао одлучити се, на који језик ћу се лакше зај...т. Ипак сам се успио скужити најаву лета, те се укрцат на авион и одлетети у Хаси Мессаоуд. То је једно велико село-град од цирка 250 тисућа становника, тако кажу. Ја сам видео 10-15 људи. Ваљда су се други сакрили кад су чули да долазим.

Ту сам преспавао у једном кампу, добро јео и попио пиво?????. Други дан 15.12. су ме одвели на аеродром и потражили најмањи авион који је био на располагању: Нема карата, то је авион компаније, сам си носиш ствари у авион а на уласку у авион добијеш чепове за уши и малу боцу воде (велику боцу не би имо ди смијестити). За дивно чудо смо полетели и ваљали се по зраку два сата, те смо слетели на асвалтирану цесту, у Ин Аменасу али ширу од нашег Истарског Ипсилона. Е и ту је било пуно липих ствари, један бус у коме се требаш везати, (чудни ови американци, који воде пројект) један џип испред а један иза буса. У џиповима војници. Такву сам пратњу имао само кад сам ишо од Кирукука за Мосул преко Курдских територија. Овдије нема Курда, али има нека њихова родбина Туарези. И тако након 90 мин сам стигао, односно стигли у камп Ин Аменас (било је два лета за укупно 15 људи, један авион је био већи). Још нешто занимљиво, приликом лета из Хасси Мессаоуд-а у Ин Аменас видео сам нешто величанствено, са 3000м висине. Нисам био на Марсу али сам видео "Линије Насце" а ово што сам снимео из авиона личи на једно и друго, питам домаће кажу да то нису видјели немају појма а уа мени тако куха да морам истражити што је то прије него дођем дома. Гледајући слику могло би се рећи да је то нафтовод, али има их превише, а успут се и сјеку (не на овој слици) Камп ЈГЦ – ИН АМЕНАС – Гас Пројект, је подијељен у три зоне међусобно ограђене и добро чуване као у оним ратним филмовима о конц логорима само што нема оних торњева са рефлекторима на жалост. Ни тамо се није могло комуницирати међу појединим дијеловима кампа, па тако и код нас. Градилиште је 2-3 км удаљено. Него да завршим са комуникацијом може се улазит – излазит са прописаном дозволом од 5,30 до 19,30. а сада је 20,30 и то је за нас дубока ноћ. Радно вријеме је од 06:30-18:30, са 1:30х паузе за ручак. Него, није истина што су ми причали да је камп удаљен 2000км од средоземља, мање је. Купио сам тел картицу локалну у Хасси Мессаоуд-у и напунио са 2000 дин, а то је око 20Е. Све у реду али немам појма ди ћу сада моћи купити ново пуњење, јер у кампу нема, па штедим телефон. Замисли када ми се прохтије у онај "велики" град Хасси Мессауд, требам 1,5х до аеродрома у ин Аменас, па два сата авионом до тамо, па опет исто за назад права чаролија. Мала шанса за картицу да ми нетко не донесе тко се враћа из Европе. Нема тел картица али има пица и то све што ти срце пожели, бар је прекрасан. У сва три дијела кампа има око 600 људи, а има и женских, домаћих и то неколико. Мислим да им се никад толико људи није удварало и да нису никад добивале толико комплимената. Бађ им је љепо, цуре уживају. Упознао сам једну, ради као, преводилац, пчредставила се Далила, ја сам се представио као Самсон, па смо се бар зајевавали. Дисциплина у кампу је оштра, по свим погледима, никад тако. У ауту имамо тахометар и вади се једном седмично, ако ти нађу да си возио мало брже (мах 40км/х), узме ти право вожње, а ако си претјерао... дома. Никад нисам дозволио такву строгоћу, а на сваком кораку контрола, имаш лицепеле, оцале, заштите за уши итд... Смјештај је ОЧАЈАН. То је један мали контејнер са двије мале собе, али стварно мала соба, јер да би широм отворио куфер, морам изаћи. Између

једне и друге собе је WC и купатило. Тако ако идећ у WC а мало си поспан скренеш на друга врата и уђеш у другу собу и кревет типа. Још нисам упознао типа преко пута, а на вечер столица и куфер на врата од WC. Обећали су ми бољи смештај ових дана... ваљда бит ће??? Међутим има нешто и добро а то је храна, на новоу солидног ресторана, са 5-6 врста јела, са 15 врста салата, 5 врста колача, воћа ко у причи, а свакодневно имамо и кухану шунку или пршут, за пити што хоћеш. Данас сам одлучио ићи на дијету и то у теретану јер иначе морам мењати гардеробу. После ћу имати за поп...дит. Опет је прије мене био онај сероња, Освалдо, онај кога су потјерали из Руссиие, а сада су га потјерали из Алжира, ја сам му као нека замјена. Мора да се јако смије како Бруно иде за њим да би ствари ставио на ноге а он зарађује па практички дупло од мене. Има он у фирми неког јаког навијача. Ето мислим да сам се дотакао свих тема. Ја ти пишем онако као мали новинар, неких малих локалних неважних новина, чисто догађаји. Незнам да ти нешто љепо напишем на љепши начин... а волио би. Сада је 21:00 зјевам све у 16, већ сам у пиџами и спавам сам, али... можда сусјед налети ха, ха, ха. Покушат ћу послати слику авијончића, мени личи на оне за штаб 8Рода) које је користио саид Ромел у том подручју, вид' авион да видиш што је авантура..... ане неки Б777, А380 итд, тај авиончић има душу има срце,.... уф ал сам се расписао, чио и весело било бок бок. Молим те јави ми се, и ако будеш јави се на brunogoc@hotmail.com Брхухно Ахил Рохце (слово "х" можеш ставити колико хоћеш и тако их нитко не чита)

Шлем

ДРАГОМИР С. РАДОВАНОВИЋ

"Ко тебе каменом ти њега хлебом"

Под пуном ратном опремом шурили су цео дан на извршење задатака. Време је било топло што им је само отежавало кретање, јер су били натоварени као магарци. У предвече командир десетине одлучи да сврате у једно село. Да дођу до хране и окрепе се водом, па и вином ако га буде било.

Село је било мало. Лежало је у подножју планине а куће раштркане по обранцима брда између столетних храстова. Упутише се ка центру, тамо где је била бакалница. Затражише да нешто купе од хране, али им продавац рече да нема ништа. Не верујући му командир одлучи да изврши преглед зграде. Са двојицом војника сиђе у подрум у који је служио као магацин. Тамо угледа један шлем. Узе га у руке, поче да га окреће и опипава. Један од војника рече:

- Ово је супер шлем. Овај стварно може главу да сачува.
  - Ма, ђавола – рече десетар. То ја, овим мојим пиштољем, могу да пробušим као сир.
  - Ма таман посла – рече војник. Погледај како је дебео и гладак.
  - Дај ми га овамо – рече десетар. Узе шлем и изађе напоље.
- Постави га на једну даску одмаче се на прописано одстојање, извади пиштољ и нанишани у шлем.
- Сад ћете да видите како се пробија шлем и то баш у чело, - рече. Ту најбоље гађам.
  - После краћег нишањења повуче ороз, истог тренутка паде као покошен. Метак се одбио од шлема и погоди десетара усред чела. Војнички притрчаше, али он није показивао никакве знаке живота. Само се погледаше. Неки који не беху чланови Партије се прекрстише а један рече:
  - Има Бога.
  - Каквог Бога? – упита други. Какве везе има Бог са овим?
  - Има, има, - рече онај. Ти си нов и не познајеш га довољно. Бог га је казнио.
  - Али зашто да га казни.

- Видиш, свих ових година био је неустрашив, али и немилосрдан. Ти си скоро дошао у јединицу и не знаш. Увек, када смо некога заробили, лично је убијао и то циљајући му у чело. Чак и када је задатак извршавала група добровољно и уместо по правилу да пуца у груди пуцао је у главу. Убио их је на десетине. Све на исти начин пуцањем у чело. А ово што се је десило и сам си видео.

- Па, рикошет је то, то се дешава.

- Па рикошет јесте, али што баш сада при крају рата када смо такорећи ослобођени, да се деси. И што не погоди њега негде другде него баш у чело.

- Не знам, - одговори овај.

- Е, да знаш да има Бога и он кад тад враћа. – одговори му.

Сви ућуташе. Одредише место под старим храстом и ископаше раку. Сахранише и направише дрвену крстачу. Урезаше име и презиме и додадоше: Погинуо од шлема, а шлем ставише на крстачу.

Заборавише на јело и пиће и ћутке, свако мислећи на свој начин, кренуше на извршавање задатка.

Оснивач
Народна библиотека "Радоје Домановић"

уређује
Саша Хаџи Танчић

Компјутерска Обрада
Милош Дедић
Иван Цветковић

Секретар уредништва
Катарина Станковић

Лесковац, 2006 година

ISSN 1820-7022 (online)